

jaz pa grem proti toku
in se oziram za teboj.
Ne očitaj mi mojega velikega miru.
Samota je samo oko
in utrip veke
le začetek in konec neke večnosti.

Prebudi se
ob drugem,
ob stotem,
ob tisočem utripu mojega srca.

POVODENJ

Leopold Suhodolčan

Jaz pa sem rešil iz naliva
mokre oči,
ki je v njih mesto
stalo na glavi.

(Jože Udovič, Ogledalo sanj)

Mož, ki je stal na prvi stopnici širokega praga pred kavarno, se je Levaku zazdel znan. Približal se mu je za hrbet, ko pa se je mož obrnil in se čez rame zagledal vanj, njegovo oko je večje kot desno, ga je spreletelo, in smehljal se je, njegov nasmeh je imel podobne črne dežne kaplje. Tujec je, je pomislil Levak, še nikoli ga nisem srečal na Dobrijah. Postavil se je nekoliko stran od njega in se zazrl predse čez široko dvorišče, namesto ograje je na njegovem daljnem robu ležal velik deževnik. Mož se še zmerom ni premaknil. Dežne kaplje so se lepile v težke curke, topo so sekale zemljo, ki je bila že tako namočena, da se je spreminjala v lepljivo brozgo. Sotočki so si naredili struge in se kot vodeni živci razpletli po vsem dvorišču, se združevali in rasli v večje potoke, da je bilo videti, kako večji potok požira manjše, nato pa se v sunku spušča po bregu v dolino, v naraslo, goltajočo reko. Luči ob dvorišču, ob poteh naselja, luči v oknih stanovanjskih hiš so se z dežjem razlivala v rumenkasto zaveso, le tu in tam se je drobna luč zasvetila močneje in se za hip prebila iz zaveso v svojo prvotno samostojnost. Levak je začutil, kako mu veje k nogam hladni

dežni piš, v nosnice mu je silil vodenični zrak. Pred kavarno so stali avtomobili, dežne kaplje so se odbijale od njihovih streh, pripeljali so se na sobotni ples. Drugače pa je bilo dvorišče dolgo in prazno vse do hiš.

Tujec se je zdaj premaknil in rekel: »Preklete, lije kot na sodni dan...«

Nato se je počasi obrnil, Levak se ni ozrl za njim, slišal ga je, kako je odšel v kavarno.

Za trenutek je Levak začutil samoto. Ko da pogreša tujca, s katerim je nekaj minut stal na pragu in gledal v dež. Ko da je v tistih nekaj minutah postal tujec njegov znanec ali prijatelj iz otroških let, s katerim sta se bila razšla in se nista srečala nikoli več. Naglo je pogledal za njim. Ni ga bilo več. Onkraj vrat so šumele dvorane s plesalci.

Ni se mogel premakniti z mesta. Zazdelo se mu je, da je nenadoma vse okrog njega utihnilo, dež in kavarna in poti in velika železarna pod kavarno, v brezkončnost potopljena tišina, s samoto na svojem dnu. Še nikoli ni začutil tesnobe tako enkratno. Ko da se mu dež boleče tiho hahlja in poplesuje po dnu telesa. Kot otrok se je razveselil postave, ki se je začela premikati s konca velikega dvorišča, naglo se mu je približevala, moški v velikem dežnem plašču, s kapuco na glavi, da je bil podoben temnemu menihu, ki prihaja k večerni molitvi, poševno čez dvorišče.

Obstal je pred njim na stopnicah in dvignil k njemu mokri obraz.

»Mur, lej ga,« je rekel Levak, in z izgovorjeno besedo je prišlo olajšanje. »Od kod pa je tebe prineslo?«

»S Poljan hodim,« je rekel Mur, dežni plašč je imel že do kraja premočen, oklepal se je njegovega telesa, ko da je iz trdega steklenega blaga. Koža na njegovem obrazu je bila mehka, dišala je v premočenosti. »Našega direktorja iščem... Na Poljanah bo odneslo most, ne moremo več pomagati... Bil sem pri njem doma, pa so rekli, da je tu...«

»Tu je... Videl sem ga.«

Mur, ko da mu je narahlo prikimal, nato pa je stopil mimo njega na prag in naprej v vežo kavarne. Levak se je razveselil njegovega premika, njegovega koraka, odtrgal se je z mesta. Pohitel je za njim, vendar se je Mur že zgubil v enem izmed prostorov kavarne.

Levak je po dolgem hodniku zavil k točilni mizi. Zlezal je na visok stol, ki je bil še prost, in naročil dvojno žganje. Vsi drugi ob dolgi mizi so bili zasedeni, gostje so že stali. Žganje se mu je toplo

razlezlo po grlu, po životu. Deževna tančica, ki mu je bila zunaj pokrila kožo na obrazu in po rokah, se mu je naglo sušila. Šum kavarne, toplota sobotnega večera sta ga omamljala, kozarci, ko da mehko žvenketajo v ritmu stare francjoževske vojaške koračnice, in ženski smeh spominja na tople postelje in glasba se premika v razmehčanem krogu daleč okrog njega, nekje po visokih robovih zadnjih sten.

Ko se je stol zraven njega spraznil, je skočil nanj Šuj, tako skademo na mladega konja, je pomislil Levak in srknil iz kozarca. Pokazalo se je, da je Šuj za glavo večji od vseh, ki so sedeli pri točilni mizi. Hrupno in neučakano je naročil konjak. Nato ga je v dušku izpil. Naročil si je še enega. Medtem se je ozrl k Levaku, ki je buljil v kozarec in ga obračal med prsti.

»O Lojz, pozdravljen,« je rekel. In nato čez trenutek: »Si za to, da nocoj zapijemo tvojo lepo ženo?« Pri tem se je naglas zasmel in pokazal svoje cukraste zobe.

»Ste mi jo že zapili,« je rekel Levak, ne da bi ga bil pogledal, naglo, odsekano, ko da je njegova beseda samo še čakala na priložnost, da se bo uresničila.

Šuj je za trenutek pomolčal, potegnil koticke ustnic v neroden nasmešek, nato pa položil roko na Levakove rame in kot v opravičilo glasno dejal: »Kaj si se ustrašil? Saj nisem mislil tako zares...«

»Jaz pa sem mislil zares,« je rekel Levak, »samo tega ne vem, kako se vam je posrečilo...«

Šuj se je premikal na stolu, ko da ne ve, kaj naj še reče, ko da mu je na tihem na moč žal, da je Levaku omenil ženo. Naredil se je, ko da je preslišal njegove besede, se sklonil k svojemu drugemu sosedu in mu začel govoriti v uho, ko da gre za nekaj pomembnega, zaupnega.

K točilni mizi je prišel Mur z direktorjem. Mur si je snel kapuco z glave.

»Tovariš direktor,« je preplašeno govoril Mur, »ali ne bi šli vseeno pogledat?«

Direktor Golec pa je zaklical natakariči: »Angelca, dvakrat žganje!« Nato se je obrnil k Muru in se nasmehnil: »Hm, prekleto, kaj pa sploh hočete od mene? Naj stopim pod most in ga podprem s svojim hrbtom...«

»Saj veste, naše podjetje odgovarja za most...«

»Oh Mur, nehajte no... Nazadnje mi boste začeli še recitirati pravilnik podjetja... zdaj... nocoj... Nate... Primate kozarec,« je rekel Golec in naredil dolg požirek. »Brez skrbi bodite... Most je trden, Rimljani so ga sezidali, nobena povodenj ga ne bo odnesla...«

Potem je Golec vrgel natararici petstotak in naročil: »Daj še enega za Mura, da bo spet našel vero v stare rimske mostove, ha-haha...« Nato se je zgrabil med ljudmi.

Mur je pogledal za njim, pa je v rokah začutil kozarec; naglo je izpil prvega in takoj nato še drugega. Levak ga je videl, kako je odhajal med plesalci, že si je nataknil kapuco na glavo, ko da ga je žganje zmedlo, ko da maloprej sploh ni bil stopil iz deževne noči, samo za hip je pomolil glavo iz nje, ni se ozrl ne na levo in ne na desno, in plesalci, ko da ga ne vidijo, le čutijo njegovo bližino, njegov deževni korak, za trenutek jim je zastala noga v ritmu, njihovega smehljaja se je dotaknila trpkost, odhajal je, in Levak je znova za trenutek pomislil, podoben je menihu.

Začutil je sunek v komolec. Šuj, ki je sedel poleg njega, se je bil zasukal k njemu in stopil z desno nogo na tla, ko da odhaja. Za hip sta se spogledala. Zazdelo se mu je, da je Šuj še širši v obraz, močne ličnice so se mu zlomile v pravokotnici in se podajšale do ušes, črne kodraste lase, ko da mu jih je poležala zamaščena voda.

»Gledaš me, ko da sem ti jo res zapil,« je rekel Šuj po premolku in se skušal nasmehnuti.

Levak je vztrepetal v nenadnem sunku, ujel Šuja za ovratnik, ga potegnil k sebi, nato pa razdraženo zaprosil: »Samo to mi povej, kako se vam je posrečilo?!«

»Levak, ti si nor!«

Levak se je obesil nanj z zgornjim delom telesa.

»Nocoj bi rad zvedel... Razumeš...«

»Osel... Preveč si pil.« je rekel Šuj in stopil še z drugo nogo na tla. Levak mu je zaprl pot z roko.

»Z mojim denarjem ste mi jo zapili...«

Šuj je napel obraz, zožil se mu je, lica so potegnili za sabo ušesa, postavila so se mu pokonci kot splašenemu konju.

»Kaj boš, Lojz! Z nami si pil...«

»Sem mar rekel, da nisem?... In pili smo za hudičev denar... Nocoj tega ne skrivam... Vse karte bom vrgel na mizo, samo da bi zvedel...«

Šuju so se utrgale oči, ko da se mu lovijo po ozki, zaprti krogli. Sunil je od sebe prazen kozarec, še enkrat pogledal Levaka in dejal skozi zobe: »Preklet naj bo kozarec, ki sem ga kdaj spil s tabo...« Nato mu je pokazal hrbet.

Levak je gledal za njim, ko je naglo odšel po dvorani, prerival se je med plesalci, ko da se bori z njimi. Potem je Levak na Šujevi

poti skozi plesalce zagledal tujca, ki ga je bil srečal zunaj na pragu kavarne. Počasi mu prihaja naproti in se mu smehlja. Za trenutek postoji nekaj korakov pred njim, Levak poskuša v sebi vse, da bi prepoznal njegov obraz, a se tujec naglo zaobrne in se zgubi med ljudmi.

Napenjal je oči in ga spremljal, plesalci so poskakovali v hitrem ritmu, ko da se zaletavajo drug v drugega, se zlivajo drug v drugega, glej, saj poskakujejo kot dežne kaplje, se mu je zazdelo, dvorana je kot velika zavesa dežja, »preklete, lije kot na sodni dan,« vse se preliva, ljudje in luči in okrogle mize in stoli in zasnežene podobe na stenah in zvoki godbe in dim cigaret. In ko da se plesalci skušajo prebiti iz zaves, prebijajo se navzgor, na levo, na desno, skozi okna, ki jih je zaprl dež, na vse strani, pa se kdaj pa kdaj pokaže iz zaves glava drobnega dekleta, noge, roke, oči, a jih zavesa spet golta vase, jih odnaša, majhni potoki v velike potoke, veliki potoki v reke, reke v morja in morja v oblake. Ko se nenadoma mlademu paru le posreči, da pretrga razgreto zaveso, stečeta po dvorani, se držita za roke in se smejita, hitita proti njemu, za hip se mu vsa upehana zazreta v oči, godba je utihnila. Poznam vaju, je pomislil Levak, ti si Peter in ti si Katarinica, poznam vaju, v gimnazijo hodita, Peter je naš sosed, in ti, Katarinica, ga ob večerih čakaš na poti v mestni park.

Na drugem koncu dolge točilne mize se je ustavila Albina, direktor Golec jo je pripeljal in naročil pijače za oba. Albina mu je naglas pripovedovala nekaj smešnega, nemirno je pri tem obračala glavo, košuta, ki se prebudi sredi dolgega gozda, da so ji rdeči lasje večkrat padli na čelo in na oči, popravljala si jih je z roko, s katero se je že trenutek nato prijela za usta, ko se ji je zazdelo, da se je zasmejala preglasno. Golec ji je enakomerno prikimal, pri tem pa gledal nekam predse, v steklenice, ki so jih razpostavili na policah onkraj točilne mize. Ko jima je natarica postregla, je udvorljivo nazdravil Albini, nato pa izpil.

Levak je počasi zlezal s svojega visokega stolčka in se po mačje približal Albini za hrbet. Obstal je korak za njo. Nista ga še opazila. Gledal ji je v gola ramena, v visoki vrat, po katerem so se mehko vrtnčili puhasti lasje, zazdelo se mu je, ko da njenega vratu še nikoli ni videl tako od blizu, da še nikoli ni imela tako mehke bele črte, ki se ji je risala od vrha vrata do konca razkritih ramen. Za trenutek ga je obšlo, da bi se bliskovito nagnil nad njene rame in zasadil vanje svoje zobe. Ne bi se ponovil, je pomislil, ta trenutek povsem natanko čutim, da sem že zgubil mlečne zobe. Ujel je nekaj njenih besed.

»... vaši čudoviti rdeči lasje me spravljajo v obup, mi je šepetal,« je govorila in komaj zadrževala smeh, »noč in dan mislim nanje, ponoči se v sanjah kopam v njih, hihhi, in vse življenje bi vas nosil na rokah...«

Zdaj se je zasmel tudi Golec, ko je pripomnil:

»Saj te še vzdigniti ne bi mogel... hahaha...«

Pri tem se je nekoliko ozrl in je zagledal za sabo Levaka. Zadržal je smeh in suho dejal: »Glej, Albina, in že je tu tvoja večna straža...«

Albina se je le napol obrnila čez rame, bela črta na vratu ji je zdrsnila v senco, nato pa se znova zagledala predse. Levak se ji je povsem približal.

»Ali si nisva obljubila, da bova hodila nocoj vsak svoja pota,« je rekla.

»Obljubila sva si,« je rekel Levak tiho, »le da sem te pozabil nekaj vprašati.«

»Jutri me boš vprašal.«

»Nocoj te moram vprašati...«

Golec ju je zmedeno pogledal, v očeh se mu je v vsej dolžini pokazalo razočaranje, dejal je:

»Poiskal bom Krajnika...«

Položil je denar na mizo in naglo odšel v plesno dvorano. Albina je stiskala ustnice in se poigravala s kozarčkom, prsti so se ji podaljšali v komaj opazen nemir, ni ga pogledala, ko je siknila: »Tepec, zmerom vse pokvariš...«

Levak je stopil čisto k njej, začutil je toplino njenega telesa. Zazdelo se mu je, da se ji na rami že poznajo njegovi zobje, da je sam z njo, da ni nikogar drugega pri točilni mizi, da je plesna dvorana utihnila in da so godbeniki že pospravili svoje instrumente. Nenadoma ji je dejal v uho: »Imaš prav, Albina... Tepec sem... A nocoj mi je tako, da bi rad zvedel...«

»Zakaj si tepec?« se je zasmejala.

»Da... Zakaj sem tepec...?«

Spet se je glasno zasmejala, bela črta na vratu se ji je svetla zvijala. Levak se je razveselil, da se je sprostila, da ni več gledala nepremično predse. Dolgo se ni umirila. Potem je rekla:

»Oh, Lojz, samo ti me lahko tako neumno vprašaš...«

Prijel jo je za roko.

»Govorim resno, Albina... Nekaj je moralo biti z mano vsa leta narobe... Nekje sem grešil, nekje sem v svoje življenje stopil narobe, čeprav sem bil prepričan, da delam prav, da delam kot drugi... kot Šuj... ali kot Golec...«

»Oni delajo zmerom prav, četudi delajo kdaj narobe,« mu je odgovorila naglo. »Ti pa tega nisi znal... V tem je vsa tvoja napaka...«

»Veliko si preživela v njihovi družbi, vidim, že govoriš kot oni, že dišiš po njihovem življenju...« In nato glasno: »Toda zavoljo tega tudi ti še nisi tisto, kar so oni, povem ti!« Po premolku je nadaljeval tiše: »A hotela si biti... Vem... Ne zamerim ti tega... Tudi jaz sem hotel, da bi dobil njihovo kožo, vedel sem, da drugače ne bom mogel biti z njimi enak... Se spomniš, kako te je bilo sram, ko sva se spoznala in si me prvič peljala domov... Stanovala si v stari baraki... Jokala si... In jaz sem ti prisegel, da bova nekega dne stanovala v svoji hiši, da si bova sezidala hišo med vilami na robu našega mesta...«

»Sezidali smo jo, a kaj potem? Se misliš zdajle pred mano trkati na prsi?«

Levak ji je z vso močjo stisnil komolec in je rekel: »Albina, priznaj, sem se že kdaj trkal na prsi?«

»Priznam... Veliko neumnosti sem že slišala iz tvojih ust, a na prsi se res nocoj trkaš prvič...«

»Tudi nocoj se ne trkam... Samo tako... kar tako pripovedujem... Nocoj hočem zvedeti, hočem zvedeti, zakaj sem tepec, čeprav sem počel vse tako kot tisti, katere ti nimaš za tepec...«

»Veš kaj, Lojz, nehajva, pokvaril mi boš sobotni ples... Nič ni toliko vredno...«

»Albina... Ko sem te maloprej gledal, me je obšlo, da bi se sklonil k tebi in bi te ugriznil v rame...«

Albina ga je pogledala s prekranim začudenjem, v njenih očeh, ko da se je prevrnilo spoznanje, potem se je spet zasmejala.

»Da bi te nocoj drugače ugriznil...«

»Prepozno,« je rekla, pogled, ko da ji beži v širino. »Tepec...«

Nato je naglo zlezla s stola in se mu izmuznila, videl jo je, kako je hitela v dvorano.

Levak se je spet obrnil k točajki in si podprl glavo z roko. Ne da bi bil naročil, mu je postavila pred nos velik konjak. Zrl je v kozarec, ki je stal pred njim na tanki nogi, kaj ni kot droben zlat žerjav, na eni nogi stoji sredi blata in se ne more dvigniti, si je rekel, tekočina v kozarcu se je še nekaj trenutkov narahlo pozibavala, nato se je umirila. Prepozno, tepec, je slišal še enkrat njene besede, tepec, sprejel jih je kot prvo spoznanje večera, vendar to ni bilo spoznanje, ki v človeku odpre ozko špranjo sprostivte, temveč je bila zanka, ki zateguje in te počasi spravlja ob sapo. Od prvega dne, ko je Albino

spoznal, je ravnal z njo odkrito, nesebično, a je bil na pravem mestu tudi zadržan in ponosen. Bilo mu je, da si tako povsem jemlje njeno ljubezen, prva leta, ko da se mu je potuhnila v ljubečo poslušnost, v srečno zadovoljnost. Morebiti pa je bil že ves čas moj ponos z drugačno korenino, je nenadoma pomislil, da se torej nisva ujela v korenini, kajti to je zdaj dognano, da se nisva ujela, da sva že od vsega začetka rasla drug mimo drugega. Prišel sem v dolino s hriba, prišel sem v mesto, in zdaj živim v njem že petnajsto leto, kaj nikoli ne spraviš s čevljev javorskega blata? Albina je bila rojena v mestu, na dnu mesta, zapitemu delavcu železarne, ki je vse življenje služil tistim, ki so mu dajali več za vino in kruh in ni nikoli v resnici imel rad ne železarne in ne svojega mesta. Je bil Albinin ponos to, da ni imela nikakršnega ponosa, se je vprašal. Morebiti je v letih, ki sva jih preživela drug ob drugem, kdaj pa kdaj stopila pod moj ponos, pod moje življenje, kot pač stopimo pod dežnik znancu, ki ga ob nenadnem dežju srečamo na cesti in se nato na pragu doma spet poslovimo od njega. Bolj je razmišljal o tem, bolj ga je zatezalo spoznanje, da hodita lahko dva človeka hkrati po eni vrvi, ki je razpeta nad ulico, ne da bi ob srečanjih padla z nje. A zdi se mi, da sem vendarle jaz grešil, si je rekel, nekje sem moral pogrešiti, da se mi je Albina v zadnjih letih zmerom bolj odmikala, da se ob srečanjih na vrvi še dotaknila nisva več in da je spala z mano samo še iz neumne navade. Že od vsega začetka sem si govoril, da se moram jaz prilagoditi mestu, njenemu življenju, da moram jaz ugrizniti v njem začetek, se spustiti do prvotnega dna, nato pa jo počasi vleči k sebi, počasi, previdno in preišljeno. A vendar sem nekje delal narobe, je ugotavljal, nocoj moram to odkriti, čeprav vem, da sem delal tako, kot so delali drugi.

Nekdo ga je močno potrepljal po rami. Ko da se je v hipu zrušil v njem rastoči stolp iz kock. Ozrl se je. Bil je natakár.

»Telefon vas kliče,« je rekel.

»Mene?«

»Mhm... Iz železarne.«

Zaradi jezu me kličejo, je takoj pomislil, ko da ga je misel že ves večer čakala na robu zavesti in je bil potreben le še droben premik, da je oživila. Zdrsnil je s stola in stopil do telefona.

»Levak, si ti?« je zaslišal glas v telefonu.

»Jaz...«

»Tu Maček...«

»Spoznal sem te... Kaj je?«

»Rekel bi... Jez ne bo zdržal...«

- »Najbrž res ne bo.«
- »Kaj?! Mislil sem, da boš bolj poskočil,« se je začudil glas v slušalki.
- »Kaj bi poskakoval... To ne bi jezu nič več pomagalo.«
- »Pridi brž v železarno!«
- »Tudi to ne bi jezu nič pomagalo.«
- »Prekleta, Lojz! Ne nori! Če se bo zrušil jez, bo odneslo pol kovačnice...«
- »...in še upravno poslopje...«
- »Mojduš, Lojz, pijan si že...«
- »Pijan? Hm... Od usrane deževnice?«
- »Poslušaj me, Lojz, strezni se... Jez se bo podrł... Odprli smo zadnjo zapornico, a take povodnji že ni bilo sto let... Strahota... Čuj! ...Lojz! ...Najbolj gre zate...«

Levak je odložil slušalko. Smehljal se je. Začutil je zadovoljstvo, da Mačka v tistem trenutku v nečem prekaša. Lahko odložim slušalko, je pomislil, in se smehljam, ko vem, da je njegova skrb podobna samo sama sebi. Že pred povodnijo so vedeli vse, vse mesto je vedelo, vse mesto je govorilo o tem in hkrati molčalo. Najbolj da gre zame? Kajpada. Počeli so vse to, kar sem počel jaz, si je rekel, a vendar gre nocoj samo zame. Ko smo gradili veliki jez na reki, ki teče skozi železarno, smo se zvrstili trije delovodje, najprej je bil Šumnik, nato Maček, za njim sem prevzel delo jaz. Natanko sem razmislil o vsem, kako sta delala pred mano, kot detektiv sem vohljal po njuni preteklosti in odkril, kako sta jemala cement in betonsko železo, ki smo ga potrebovali pri gradnji jez, in sta si z njim zgradila vili na vzpetini nad našim mestom, da, prikrito, noro sem se zagrizel v njuno življenje in že sem vedel, kako sta se obnašala pred ljudmi, pred vodilnimi železarne, pred političnimi veljaki mesta, da, da, to je obred po najnovejših spoznanjih, in nazadnje celo, kako sta se obnašala v družini, z otroki in s svojimi ženami, o zakon, ti svetinja, ko da sem nenadoma videl svojo uresničitev v njenem življenju. Spoznal sem, da je bila žena Šumniku zvesta, da ga je občudovala, da ga je povsod hvalila, kako je skrben in delaven in kako je s svojim trdim delom ustvaril družini dom. Spoznal sem, da je Mačka žena varala z drugimi, vendar se je pred ljudmi obnašala kot najboljša žena, pred ljudmi je bila ponosna nanj, zavzemala se je zanj, hvalila ga je, kako je skrben in delaven in kako je s svojim trdim delom ustvaril družini dom. Levak se je trudil, da bi delal kot Šumnik in Maček in si na tihem želel, da bi Albina postala v mestu veljavna in spoštovana kot Šumnikova in Mačkova in da bi ga pred drugimi hvalila, kako je

s trdim delom ustvaril družini dom. Vendar sta se mu zmerom znova izmuznila, ko da se igrajo slepe miši, ga prehitevala, se mu skrivala, ga klicala zdaj od blizu, zdaj od daleč, Šumnik je postal direktor komunalnega podjetja, Maček pa vodja remonta v železarni.

Obstal je pred telefonsko mizico in se ozrl naokrog, ni vedel, kam naj se obrne, ko da je zgubljen sredi množice, ki se je pretakala iz enega prostora kavarne v drugega, ko da išče tujca s stopnišča, da bi spregovoril z njim besedo, dve, zazdelo se mu je, da se ziblje vsa stavba, tla pod nogami se mu premikajo, stoji v trebuhu velike ladje, viharni dež jo poganja sem in tja, valovi dežja pljuskuje vanjo, godbeniki neutrudljivo igrajo, korakajo bosi po najvišjem krovu, nekje se je oglasila pesem, ko sem zmerom koj sam, koj sam...

Prestopil se je po dolgem hodniku, po katerem so prav tako med široke stebre postavili mize, komaj je še bilo prostora za hojo. Ljudje so se dušili v cigaretnem dimu, njihovi glasovi so se drobili v nerazumljive vzklike. Nenadoma se je ustavil za stebrom in se potuhnil. Onstran stebra je za mizo sedela Albina, Golec se je stiskal k njej. Počutil se je kot umazan, ušiv detektiv, ki je po dolgem iskanju spet našel svojo žrtev. Albina se je smejala. Videl je, kako ji je z rame zdrsnila naramnica obleke. Golec se je sklanjal k njej, zdelo se mu je, da se njegove ustnice vse bolj bližajo njenemu ramenu. Vse to sem počel tudi jaz, je pomislil Levak, drobci preteklosti so se v njem v hipu postavili v vrsto. Zdaj se je Golec naglo sklonil in z vso močjo ugriznil Albino v rame. Albina je pritajeno kriknila, vendar je bil njen krik poln toplega zadovoljstva, odmaknila se mu je in se prijela za rame, z drugo roko pa je Golca po otroško prijela za uho. Levaku je bilo, ko da brezšumno odteka iz njega vsa teža, steber se hoče zrušiti nanj, ko da je začutil v njem prostor za svojo težo, z vsem telesom je zaustavil njegov padec, ni se premaknil z mesta, ušivi detektivi ne znajo odnehati ob pravem času, se je rogal samemu sebi. Videl je, kako se je Golec vnovič sklonil, a ga je Albina prehitela in si z roko zakrila ramena. Golec jo je za trenutek pogledal, klalo ga je razočaranje, in Levaka je spreletelo drobno olajšanje, ki pa ga je tisti trenutek bolj sovražil, kot si ga želel. Zdajci se je Golec bliskovito sklonil, razkril Albini kolena, da se ji je prikazala dolga, lepo raščena noga, in jo ugriznil. Albina je vnovič pridušeno kriknila, si z dlanjo zakrila koleno, premagovala se je v pričakovanju, Golec pa se je smejal z odprtimi usti in kazal svoje zajčje zobe. Levak se je prilepil k stebri, začutil je, da se je steber spet zravnal iz svojega težišča. Hotel je biti še za trenutek neviden, hotel je še trenutek sam zase preživeti občutek breztežnosti, predajal se mu je s spoznanjem, dvi-

guje se za težo v steber, le noge, ko da se ne morejo odtrgati od tal, bolečina je prišla z glavo navzdol, velikokrat sem jo videl golo, je pomislil, ko se je zjutraj oblačila, in zvečer, ko se je slačila, videl sem njeno dolgo nogo, kadar si je popravljala nogavico, a trenutek malo prej me je našel nepripravljenega, zdaj sem gol prilepljen na steber, oči imam med nogami, bil sem prepričan, da imam rad svojo ženo, kot jih imajo radi drugi, moški ženske, preganjala me je celo misel, kaj če ne spim z njo dovolj tako, kot spijo z ženskami drugi, ko da zavestno zanikujem lastno življenje, ki se mi je od vsega začetka zdelo neuresničljivo, in nekoč sem jo ugriznil v koleno, tako natanko se spominjam, ko da je bilo trenutek poprej.

V vratih na koncu dolgega hodnika se je prikazal delavec v premočenem dežnem plašču, veliko kapuco je imel na glavi. Trenutek je postal, ko da se boji vstopiti. Potem si je z roko obrisal moker obraz in oči, pa se začel pomikati ob mizah. Gostje so ga pogledovali, dišal je po dežju in burji. Hodil je v težkih gumijastih škornjih, ko da še zmerom čofota po narasli vodi. Mur je, je pomislil Levak.

Obstal je pred Golcem, omizje je utihnilo. Albina si je popravila krilo ter naramnico obleke, ki ji je zlezla z ramena.

»No, Mur, kaj je spet?« je zaslišal Golca.

»Most je odneslo...«

Levak se je previdno odmaknil od stebra in se oddaljil. Ko se mu je zazdelo, da hodi prehitro, je zavrl korak, saj ne bežim, je pomislil, sploh nočem nikamor bežati.

Nenadoma je obstal pred njim Stenek z ženo, vračala sta se s plesa.

»Levak, ti? Ko da si nekam zamišljen,« je rekel.

»Res sem zamišljen,« je odvrnil Levak, »nocoj mi je tako, da hočem biti zamišljen...«

»Kako, da ne, imamo tudi take vrste ljudi,« je rekel Stenek z nasmehom in pogledal ženo, potem se je nasmehnila še ona. »Pridi malo k najini mizi... Sama sva.« In že se je Stenek narahlo dotaknil njegovega komolca ter ga udvorljivo popeljal k mizi. Komaj so našli stol še zanj.

Stenekova sta res sedela sama; njuna miza je bila nekoliko odmaknjena od drugih miz, ko da so jo kot prestol potisnili iz množice. Stenekova je imela dolge bele roke in tudi v obraz je bila bleda. Tako so bile njene oči še lepše s svojo mehko, tanko črto. Venomer se je ozirala po drugih mizah, a ko da to dela naskrivaj, da je ne bi opazil mož in tudi ne drugi. Trgala je svoj pogled na več koščkov, pa pogle-

dovala s kratkimi premiki glave zdaj moža, zdaj Levaka, zdaj druge goste, a je le malo govorila, beseda se ji je zatikala.

Stenek je lenobno izprožil roke, se z zgornjim delom telesa odmaknil nekoliko nazaj, si popravil srajco, ki mu je preveč zlezla iz rokava, ko da ima s tem opravka, nato pa pomenljivo pogledal Levaka ter rekel:

»Presneto, Levak, kaj pa je s tabo?«

Levak je vprašal po premolku. »Misliš, kaj je z mano nocoj... ali kaj je z mano že vsa leta?«

»Hja, zdaj pa si me spravil še v zadrego,« se je nasmehnil Stenek, bližal se je štiridesetemu letu, vendar je bil njegov obraz še mladeniško napet, njegove kretnje spočito nemirne, komaj da mu je ob očeh odkril drobno gubo.

»Res, res te vprašam,« je silil vanj Levak.

»No... Če že hočeš... Zmerom si se mi zdel kot... kot vsi drugi..., pa vendar...«

»Kako... kako... pa vendar?«

»No... Mislil sem, da boš nekega dne nekaj dosegel... To se pravi..., saj si dosegel, a da boš na primer napredoval kot Maček... ali... ali... Golec...«

»...ali Šuj...«

»Da, ali kot Šuj... Veš, Lojz... Dolgo se že poznavava. Skupaj sva bila v delovodski šoli. In takrat sem mislil, da ne boš v svojem življenju ostal le delovodja.«

Levak je za trenutek pogledal njegovo ženo, nasmehnila se mu je, obrvi so se ji za spoznanje podaljšale. Začutil je, kako ga je njen smehljaj za hip zmedel, natrgal mu je misel na najmočnejšem mestu, premalo sem še popil nocoj, je pomislil. Pa mu je Stenek natočil vina.

»Na, pij, Lojz...«

Trčila sta. Kaj niso kozarci zazveneli kot tisti trenutek, ko smo šli pit po končanih izpitih na delovodski šoli, je pomislil, v staro mariborsko krčmo. Spominja se, kako je bil tisto uro ponosen na svojo diplomu. Znal je na pamet njeno besedilo. Vedel je, da je z njo dohitel tiste, s katerimi je na tihem tekmoval že vsa leta, odkar je prišel v mesto. Bolestno je poskušal vse, da bi se vključil v ritem življenja, ki ga je ljudem narekovalo mesto. Obsedlo ga je, da bo le s tem premagal življenje, ki ga je prinesel z očetove kmetije, kolikokrat mu je moral stopiti na vrat, branilo se je v njem z globokimi sunki, njegove korenine so segale daleč nazaj v Levakov rod, in se je bojevalo z njegovim zanikovanjem, na katerega je stavil vse, razveselil se je

še tako neznatnega občutka, kadar se je v njem posušila kaka korenina, rekel si je, moj obraz je spet bolj podoben obrazu mesta.

In spet se je zavedel besed, ki jih je imel že prej pripravljene za Steneka.

»Praviš, da so me prehiteli... Maček in Šuj in drugi... In ti...«

»Ne zameri...«

»Govori!«

Stenek se je narejeno nasmehnil, skušal je vnaprej omiliti besede, ki jih bo izrekel: »Recimo, da smo te prehiteli...«

»Hvala ti, Maks...«

»Zahvaljuješ se mi?«

»Zahvaljujem... Glej... Živel in delal sem kot Šuj, kot Maček... in kot Golec, in kot ti... in kot drugi, ki sedite na najvišjih stolih v našem mestu... Oprosti... Poskusil sem vse, da ne bi zaostal za vami... In na videz tudi nisem... Nič takega mi ne boš mogel naštetiti, po čemer bi se razlikoval od vas... Spoznal sem... Hvala, Maks...«

»Čisto po nepotrebem se mi zahvaljuješ... Strah me je bilo, da bi te kako prizadel...«

»Ne, ne, hvaležen sem ti... Na zdravje!«

Levak je dvignil kozarec in trčil s Stenekovo, nato še z njim, Stenekova si je namočila le ustnice, drobna kaplja se je razlila po njih in se zasvetlikala, ga pogledala s premaknjenimi obrvmi in se mu nasmehnila. Bila je nekaj let mlajša od svojega moža, težko bi ji prisodil dva desetletna otroka.

»Premalo pijete, gospa,« je rekel Levak. Čeprav je bil že nekajkrat v njeni družbi, se mu je zdela še zmerom tuja, ko da ne živi med ljudmi na Dobrijah, temveč da prihaja iz nekega daljnega, severnega obmorskega mesta, kjer mraz brusi v slonokoščeno belino poti, hiše, čela, besede, noči, jutra, in žene so vse leto zavite v tople rute in jim gledajo v svet le velike, otožne oči, prihajajo v pristanišča in nemo zrejo v ladje, ki pristajajo in spet odhajajo, nikoli nikomur ne pomahajo v slovo. Tudi zdaj se mu je le nasmehnila, komaj slišno je dahnila:

»Saj pijem, ne vidite...«

In nenadoma se mu je zazdelo, da so veliki prostori kavarne obzidani z visokimi, toplimi, zidovi, ki jih še ogreva godba, in da onkraj zidov že zdavnaj sije sonce in se je zemlja že zdavnaj posušila, le najvišja drevesa se še spominjajo dežja. In vsi ljudje v kavarni se veselijo in plešejo, da je povodenj mimo, da je premagan dež, tri dni pa pol ne gremo še domov...

»Vzemiva Mačka... ali Golca,« se je oglasil Levak, bilo mu je, ko da se igra s samim seboj, »recimo... Ali Šuja ali še koga v našem mestu... Petnajst let sem hodil po njihovem koraku, premišljeno... Smo približno enake starosti... Vsi smo se poročili v istem letu... Vsi smo si z železarniškim jezom sezidali hiše za našim mestom...«

»Levak, zdaj ne govoriš več resno...«

»Govorim resno. Vse je res... In ti to najbrž veš, a se zaradi svojega predsedništva le delaš, ko da tega ne veš...«

»Me zbadaš? Ob tej uri?«

»Daj, narediva zaključek... Meni na ljubo... Nocoj ga narediva... Recimo, da smo Šuj in Maček in Golec skregani z moralo... Vidiš, nocoj govorim odkrito, dež mi je spral vse predsodke... Pa vendar... Oni so v zadnjih letih napredovali v direktorje in obratovodje, v predsednike... Odgovori, Maks...«

»Odgovorim lahko le, da ta najin pogovor ni več resen...«

»Bežiš pred mano?«

»Šuj ali, recimo, Maček in še kdo se ne bi nikoli takole pogovarjali z mano... Sploh preveč čvekaš. Lojz... Raje pij!«

»Samo nocoj čvekam, samo še nocoj,« je rekel Levak.

»A drugi tudi nocoj ne čvekajo, glej jih, pijejo...«

»So v tem drugačni?«

»Kaj vem!«

»Spet bežiš!«

»Veliko dobrega so naredili za mesto. V njem so se rodili, poznamo jih že kot otroke, ne moremo jih kar izpljuniti! In marsikaj jim je dodala ljudska domišljija, pa tisti, ki nimajo radi našega mesta...«

»Vraga, zakaj me vsaj ne izpljunete!?!«

»Pij, Lojz, pij! Danes točijo dobro vino...«

Izpila sta vsak svoj kozarec. Tudi Stenekova je spet namočila ustnice. Kot otroci so se že poznali med sabo, igrali so se ravbarje in žandarje, jaz pa se nisem rodil v mestu, je pomislil Levak in se zagledal v njene oči, ko da je zuenada sredi belega nepremakljivega ledu odkril topli odprtini, ki jih naredijo ljudje v led, da nato skozi nje lovijo ribe. Bilo mu je, da bi se skozi odprtini zavlekel v toplo brezmejno morje in bi utonil v njegovih globinah. Umaknil je pogled z njenega obraza in se ozrl po dvorani. Zazdelo se mu je, da je Stenekova miza, za katero so sedeli, zdaj še bolj odmaknjena od drugih miz. Spreletela ga je misel, vprašal je: »Ali nimate tisti, ki v našem mestu izbirate med nami, kdo je potreben in kdo ni potreben, drugačna merila, kot jih imajo meščani? Vseeno vam je, kaj mislijo ljudje, kako delajo, kako plešejo, kako pijejo, kako se rodijo in umirajo, ustvarili

ste si svojo moralo, ljudje pa še zmerom živijo svojo, in je vaša zmerom bolj osamljena...«

»Ne bom ti odgovarjal, ob vinu sediva, ob dobrem vinu...«

»In vse bolj si zapirate oči pred resnico, pred življenjem, ki ga živimo v našem mestu...«

»Meščani mislijo kot mi in mi mislimo kot naši meščani,« je rekel Stenek in si natočil.

»Puhla samozavest!«

»O presneto! Saj govoriš, ko da nimaš rad našega mesta.«

Levak se mu je približal z obrazom, tako da mu je govoril v uho. »O, so taki, ki ga imajo v resnici radi. A Šuj ni med njimi, in Maček ne, in jaz ne, in tudi ti ne... Le misli si, kar si hočeš... Zadnjih petnajst let sem se gnal za vsem, za čemer so se gnali tudi Šuj, Maček in drugi... Hotel sem si priboriti kakor koli tudi to, da bi imel rad mesto... Toda nekje v meni je bila zavora, da se mi vse to ni posrečilo, in za vas sem vse do nocoj še bil drugačen...«

»Bo že res, dobro vino te naredi za bedaka ali za preroka, kaj praviš, Janja?« Stenek se je zdaj prvič obrnil k ženi. Žena se je nasmehnila in tiho dejala:

»Rekla bi... Dež nas je razmehčal...«

»Eh, ne bodi sentimentalna... Najprej ves večer molčiš kot riba, ko pa odpreš usta, si sentimentalna,« je zamahnil Stenek z roko in izpil. Potem je naglo vstal in dejal: »Naprej naj ti ministrirajo sentimentalne ženske...« Odšel je k točilni mizi.

Oba sta pogledala za njim. Potem sta se srečala z očmi. Ko da sta zmedena v zadregi.

»Ste hudi?« je vprašal Levak.

Odkimala je. Čez trenutek je dodala:

»Pred njim nikoli ne smem biti sentimentalna...«

Spet sta obmolknila.

»Vam lahko še natočim?«

Primaknila je svoj kozarec in dahnila: »Žejna sem.«

Izpil je in se zagledal vanjo. Rekla je:

»Včasih se mi zazdi, da živi življenje, ki ga je odkril v knjigah, se ga naučil na pamet in mu ga zdaj nihče več ne more podreti ali spremeniti...«

Levak se je ozrl okrog, ko da mu je zmanjkalo besed. Stenek je sam zase pil pri točilni mizi, čeprav so se okrog njega prerivali gosti. Videl je, kako hodijo na konec dolgega hodnika in se po stopnicah spuščajo v bar.

»Bi šli z mano v bar?« je vprašal bolj tako, ne da bi mislil zares.

»Grem,« je prikimala. Ustnice je namakala v vinu. Ko jih je odmaknila od kozarca, so se ji zasvetile v mokrem odsevu. Njene besede so ga presenetile. Moral se je šele privaditi nanje. Že je vstala. Zdaj se mu je zazdela velika, obleka se je tesno oklepala njenega telesa, v bokih ni mogla skriti, da je že rodila, a v pasu je bila še zmerom privlačno ozka. Popravljala si je obleko, ki ji je pri sedenju zlezla v pas. Stala je nekoliko stran od mize in ga je čakala, ko je plačeval natakariči.

Ko sta se našla na začetku dolgega hodnika, je Levak na drugem koncu zagledal delavca v premočenem dežnem plašču, z veliko kapuco na glavi, spokorniško suhe roke je nosil pred sabo na prsih. Spet Mur, je pomislil. Ko pa je naredil še nekaj korakov, je spoznal, da ni Mur, da je drug delavec. Spominja se, videl ga je že v železarni. Počasi so se bližali drug drugemu. Potem mu je delavec zaprl pot. Kapljalo mu je z dežnega plašča, roke so mu zdaj lesene visele ob telesu. Bil je res podoben Muru, a ni bil Mur.

»Tovariš Maček me pošilja,« je rekel delavec.

»Kaj bi rad?!«

»Zaradi jezu... Ni vam mogel več telefonirati. Žice so potrgane.«

»Kaj bi rad, te vprašam?«

»Naročil mi je, da takoj pridite v železarno... Jez je nevarno počil...«

Začutil je, da ga je Stenekova pogledala. Ozrl se je k njej.

»Kaj boste morali iti?« je vprašala, iz njenih oči je pogledalo razočaranje.

»Nikamor ne bom hodil,« je dejal Levak, »zdaj še ne...«

»Toda tovariš Maček mi je naročil...«

»Kaj sem samo jaz nocoj tu?« je Levak zvišal glas.

Delavec je zmedeno ponavljal: »Tovariš Maček mi je naročil...«

Levak se je nasmehnil, spet je začutil igro, ki jo je začel igrati s samim sabo, rekel je: »Lepo mu povej, da bom prišel, a zdaj še ne...« Nato je prijel Stenekovo za roko ter jo potegnil mimo delavca, nista se več ozrla, naglo sta se spustila po stopnicah v bar.

V spodnji veži je bilo polno gostov. Stali so v skupinah, bili so hrupni, mahali so z rokami, da jim je vino pljusvalo iz kozarcev na tla in po oblekah. S štirikotne veže so bila na levi vrata v bar, na desno pa na veliko kegljišče z dolgimi, praznimi stenami; postavili so nekaj miz, ker je v zgornjih dvoranah zmanjkalo prostora. Podoba je bila, da se ljudje vse bolj selijo v spodnje prostore, ko da so jim zgornje dvorane prevelike, preveč odprte, ko da imajo prevelika okna, previsoke stropne in preostro svetlobo. Na kegljišču je brlelo le nekaj

luči, zlezele so v stropove, bilo je zadušljivo, prepojeno z gnilo domačnostjo, zaprto v večnost, kamenček, ta kamen v vodi se obrne, a mladost se moja nikdar več ne vrne... Odpeljal jo je v bar. Komaj sta si naredila pot do točilne mize. Ljudje so bili nepremakljivi. Nehote sta se stiskala drug k drugemu, bila je gibčna in mehka v telo, koža ji je dišala po gladkem kožuhu severnega medveda. Ko je segel po pijači, ga je nekdo nerodno sunil v komolec in si je polil obleko. Za hip se je zagledal v skoro prazen kozarec, nato ga je z vso močjo treščil ob tla ter si naročil drugega. Stenekova pa se je smehljala. Goste, ki so se prerivali okrog njiju — kdaj pa kdaj se jim je pod nogami razpočila črepinja — je na videz poznal, mesto je bilo vendarle še majhno, srečaval se je z njimi na delu, na sestankih, na ulicah, v avtobusu, v trgovinah, a so se mu zdeli kot tujci, spremenjeni, kaj živijo nocoj drugo življenje, je pomislil. Niso se pozdravljali in ogovarjali.

»Ste še zmerom sentimentalni,« jo je nenadoma vprašal.

»Zmerom bolj,« je rekla in pri tem otroško nerodno pihnila v svoj kozarec, da se ji je liker v drobcenih kapljicah razškrpnil na vse strani. Poiskala je robček in si začela brisati obleko, pa še njegovo, bilo mu je, ko da dela to z vso skrbjo in predanostjo, mehko je predla s prsti. Odložil je kozarec in jo prijel hkrati za oba komolca ter jo nekoliko potegnil k sebi. Ni se branila. Začutil je njene čvrste prsi, okrogla kolena, prsti se ji še niso ustavili.

»Povejte, Janja, kaj vi mislite o meni?«

»Ne govoriva tako... Bodiva sentimentalna... Tako si želim, da bi bila nocoj sentimentalna, najbolj sentimentalna ženska na svetu...«

»Ne zahtevate preveč od mene?« jo je vprašal in se ji nasmehnil. Trenutek nato pa: »Samo to povejte, če sem... če sem res drugačen kot drugi...«

Pogledala ga je in se zamolčala, oči so se ji igrale, se lovile, drobna svetloba je skakljala z njimi. Znenada pa so se ji ustavile, rekla je: »Drugačni ste... Res...«

»A jaz nočem biti drugačen!« se je glasno pridužil, da se je splašila. »Nikoli nisem hotel biti drugačen... Čeprav to ni bilo lahko, verjemite mi. Moral sem premagati samega sebe, moral sem ubijati samega sebe, razumete...«

»Če boste izgovarjali tako grozne besede, najbrž sploh ne bom mogla biti sentimentalna...« Šlo ji je na jok.

»Vse sem počel kot drugi. Natanko in zavestno. Družini sem ustvaril dom... Ženo sem izvlekel iz barake... kot drugi... Prirejaj sem

domače zabave... kot drugi... Varal sem svojo ženo... kot drugi... Kradel sem, podkupoval in prav imenitno uporabljal komolce... kot drugi...»

»Nehajte, nehajte,« je rekla z glasom, ki je dišal po joku. »Prosim...«

»... a zdaj mi vsi pravite, da sem še zmerom drugačen kot drugi.« je govoril, »tudi vi mi pravite, Janja... Nisem mislil... Kje je moja napaka? Kje sem delal drugače?«

Tedaj je hipoma ugasnila luč. Bar in kegljišče in vsi prostori so se pogreznili v temo. Ženske so zavreščale, počila je steklenica, nekje je bobnar na ves glas udarjal na boben, natararica se je drla ko kokoš, ki jo je sredi noči popadel dihur, »blagajna, blagajna...« Stenekova se je nagonsko privila k njemu. Počasi so se iz teme začeli luščiti obrisi postav, oči so se privajale na temo. Tu in tam so zagorele vžigalice, razpočene kresnice.

»Mir... Saj bo spet luč,« je rekel nekdo.

In drug glas mu je odgovoril: »Ne bo več luči... Nocoj ne več... Vzela jo je povodenj...«

»Povodenj?!«

Beseda je obvisela v zraku. Gosti so se premikali sem in tja, vendar ne več kot za korak, dva, kdaj pa kdaj je temo za svetel hip razplinil smeh. Z obema rokama je objel Stenekovo okrog pasu in si jo privil na prsi. Zaželel si je, da se luči ne bi več prižgale. Bilo mu je, da se je v njenem objemu pogreznil v spodnjo temo, da visi v njej in se ne dotika tal, oči se mu poigravajo z zgornjo temo. Nekje v daljavi so zamigotale drobne lučke, zagorele so kot otroške svečke na novoletni jelki, za trenutek, in še za trenutek, nato pa spet ugasnile. S Stenekovo je bil že večkrat v družbi. Spominja se domače zabave pri Mačku. Bil je z njo tudi že na sobotnem plesu, v kavarni. A sta vsakokrat spregovorila le po nekaj vsakdanjih besed. Tudi ko je plesal z njo. Zmerom se mu je zdelo, da je daleč od sveta, ki ga je živel, ko da je v mestu samo na obisku, ko da živi nekje daleč na samem svoje tiho in zadovoljno družinsko življenje z možem in otrokoma, in nihče drug nima vstopa. Dopovedoval si je, da se s takimi ženskami ni kaj zamujati, da se tudi Šuj in Maček in drugi niso zamujali z njimi, ničesar ne pridobiš v njihovi družbi, beseda in smeh sta oblečena do vratu, lahko pa z njimi zapraviš veliko dragocenega časa. In ko da se je je zmerom bal, Stenekova je del tistega življenja, ki sem ga prinesel s sabo v mesto, si je govoril.

»Ne bo več luči,« je dahnila.

»Kaj bi z njo,« je rekel.

Natakarice pa so že prinesle sveče in jih razpostavile po baru, po veži in po dolgem kegljišču. Sveče so neenakomerno gorele in metale dolge, spačene sence po stenah. Na koncu kegljišča se je razdvojeno oglasil boben, privabljal je goste.

Levak je prijel Stenekovo okrog ramen in jo odpeljal na kegljišče. Boben je pel glasneje, nekdo je udarjal v vabljivem, enakomernem ritmu, zmerom na isto mesto. Gostje so se nabrali okrog bobnarja. Nekaj moških je pobralo sveče, ki so jih prinesli na kegljišče in se z njimi postavili okrog bobnarja. Drugi so začeli ploskati ritem, spremljali so bobnarja. Levak je zagledal Albino, bosa je poskakovala v ritem, Šumnik ji je ploskal in jo prebadal z očmi, vsako njeno kretnjo je sprotil pretopil v vosek.

Potem je nekdo potegnil v krog dekle z dolgimi, peščenimi lasmi. Nekajkrat se je zavrtela po krogu, nato pa se spet pognala iz njega. Fant jo je znova potisnil v krog in ji z enim samim sunkom na hrbtu odpel obleko. »Naša je! Živio, James Bond!« so zaklicali fantje iz njegove družine, sladki sinovi dobrijske smetane, je pomislil Levak, prekleto, tudi s svojimi sinovi so me prehiteli. Dekle se je znova zaganjalo iz kroga, a so moški naredili trden zid, brez uspeha se je zaletavala vanj. Boben je udarjal glasneje. Nekaj trenutkov jih je dekle še gledala, švigala je z očmi ujete živali, sveče, ki so jih držali nad svojimi glavami, so se ji naenkrat zableščale v velikih očeh, podoba razigranega oltarja v preplašeni podeželski cerkvi. Potem je ploskala z rokami in poskočila v takt bobna. Velik izdih olajšanja je spreletel moški zid. S plesočimi nogami si je razširila prostor čez stene kegljišča, čeprav se ji nihče ni umaknil... Počasi se je slačila, v čipkastem plamenu sveč so se ji zasvetile prsi, svetloba ji je poskakovala z bradavice na bradavico, pa zdrsnila v jamico med dojkama, da so postale še bolj okrogle in trde in s tiho senco čipk, potem pa je rumena svetloba poskočila na njene boke in je nato z očmi veverice dolgo trepetala na mehki orehovi koži, ko da ne ve več nikamor, pa se je vračala nazaj na prsi, in na ramena, na dolgi vrat, svetloba je postajala vse širša in mehkejša, s komaj opaznim žametastim znojem, ko je znenada naglo zdrsnila po njenih dolgih nogah na tla, a se je od tal skušala dvigniti nazaj v svoj vrh, boben ji je pomagal in gledalci so ploskali z odprtimi željami, sveče pa so ugašale, vroč vosek se je moškimi zlival po dlaneh, strdil jim je prste, črni stenj je rasel v svetlobo in jo počasi zadušil, boben je utihnil, dekle je pograbilo svojo obleko in se zrinilo iz kroga.

Levak je potegnil Stenekovo v kot kegljišča, z vso močjo jo je pritisnil z zidu in se zagrizel v njene ustnice. Zazdelo se mu je, da jo duši, da nekoga duši.

Ko je za trenutek odmaknil ustnice, je zajela sapo in dahnila: »Res me boš zadušil...«

A ji je znova s poljubom zakril usta. Vse močneje je čutil njeno toploto in bilo mu je, da je njena toplota zadnje, ker še mora premagati, kar še mora ubiti v sebi. Krčevito ji je stiskal ramena, ji potisnil roko v odprto obleko in ji objel dojko, za trenutek se je prestrašil, ko da se je v sebi dotaknil nečesa, še zmerom živega. A nato se je še močneje stisnil k njej, zagrizel se ji je v rame, tiho je zaječala, a se ni odmaknila, in brezumno je z rokami drsel po njenem telesu, iskal je njegove neznane robove, ko da se boji, da bi se mu prehitro stopili v rokah, pokleknil je k njej in ji objel kolena, dihal je v sunkih, ko se je obrnil z obrazom in jo ugriznil v koleno, spet je zaječala, prisluhnil je in se oddahnil, bil je izdih predaje, odpiral se je naznotraj, in z rokami je drsel vse više, bilo mu je vse topleje, ko da se je vrnil na svoj začetek, stala je ob steni in je narahlo trepetala, daleč na začetku kegljišča je spet zagorela medla sveča, dišalo je po prekuhanem vosku, ko da se sveča topi na dlani tujca s stopnišča, zaželel si je, da bi se mu približal, a se ni mogel dvigniti od tal.

In že se je sveča z drugega konca kegljišča začela pomikati proti njima, Stenekova je videla, nosil jo je James Bond, z eno roko jo je držal visoko nad glavo, z drugo je vlekel za sabo pšenično dekle, lasje so se ji razpletli in so ji padali na ramena, bila je bosa, James Bond pa je svetil s svečo zdaj na to, zdaj na drugo stran in je svoj pohod spremljal s pojočim skandiranjem: »Pa poglejmo, pa poglejmo, tralala, kdo koga rad ima...« Družčina mu je v zboru odgovarjala: »Oho... Aha... Tralala... Pa poglejmo...«

Stenekova je vztrepetala, naglo si je popravila krilo in si zapela obleko pod vratom. Nato se mu je iztrgala iz rok in prerila v vežo. Levak je zmeden gledal za njo, ko da se ne more prebuditi. Bilo mu je, ko da mu je nekdo spodnesel posteljo, preden se je naspal, še trenutek pa bi bil opravil vse, kar je še imel opraviti s sabo. Razdražen je planil k fantu, dekle je preplašeno zavpilo in se umaknilo. Levak je z vso močjo zamahnil po fantovi roki, ki je držala svečo. Sveča je padla po tleh, a ni ugasnila, pograbil jo je drug fant in jo rešil; ko jo je dvignil v zrak, je spet močno zagorela. James Bond pa je zaklical: »Fiči, posveti mi no, da bom videl, kje ima dobri mož iz našega mesta svoj nos...« In že se je z močnim zaletom zapodil v Levaka in ga udaril s pestjo v obraz. Levaka je nepričakovani udarec za trenutek

omamil, opotekel se je, prhnil je kri iz nosnic, nato pa naskočil fanta, udarjal je, kamor so dosegle pesti. Fant s svečo je kot boksarski sodnik poskakoval okrog njiju, ju spremljal s pajačevskimi kretnjami. bilo je že videti, da mu bo sveča pri premiku ugasnila, potem pa si je spet opomogla in zagorela še močnejše. Okrog njiju se je nabralo precej drugih gostov. Začeli so ploskati kot maloprej dekletu, ki se je slačilo. Imeli so spet svojo igro. In tudi boben se je spet oglasil. Levaku je soj sveče slepil oči, rezal mu jih je v frfotajoče resice, lasje so mu potni zdrsnili na čelo, v nosnicah ga je ščegetala kri. Zazdelo se mu je, da je zaslišal nekje v bližini Šumnika, kako je rekel: »Glej, Albina, tvojega moža ravnajo...« Pa je udaril še močnejše, fant je glasno zaječal. Tedaj je Jamesu Bondu priskočila na pomoč družčina, obkolili so Levaka od vseh strani, poznal jih je z ulic, podili so se po mestu v direktorjevem avtu, v kinu so delali nemir, na ves glas so se smejali, kadar se je glavna igralka na platnu jokala, in so se narejeno jokali, kadar je šlo drugim na smeh, in na sobotnih plesih so drugim fantom jemali dekleta, če se jim je zahotelo. Levak se je zavrtil okrog svoje osi in z razprtimi rokami za trenutek pregnal svoje napadalce. Koj nato so se kot opice obesili nanj, ko da padajo nanj z visokega bananastega stropa in ga s težo svojih teles stisnili na tla.

V tem je nekdo udaril po sveči, kegljišče se je znova pogreznilo v temo. Napadalci so se zmedli, se prerivali in iskali njegovo glavo. In ko so se za trenutek zvalili z njega, se jim je zmuznil in se zavlekel v kot. Obsedel je na stolu, ni imel več moči, da bi se premaknil, da bi dvignil roke in zasukal glavo. Zazdelo se mu je, da se okrog njega še naprej premetujejo ljudje, padajo na tope blazine, hropejo in ječijo, gomazijo po podu kot pijani hrošči, kdaj pa kdaj se zasliši vzdih daritve, glasovi se jim mešajo, je pomislil, in telesa.

Že se dviguje s stolom vred, narahlo se pozibuje v zraku, obglavljeni šum množice ga dviga od tal, ko znenada zrasede pred njim v daljavi domača hiša na Javorju, trepeče v plamenu rumene sveče, streha se ji dviga in spet usiha, ko da diha velika, utrujena žival, in kdaj pa kdaj se ji iz dimnika požene mehak, črn dim in se naglo zgubi v nebo; daljava, ki pelje do hiše, se je nenadoma spremenila v sneženo pokrajino, z zasneženim lesom obdana, ozka steza se vijuga po njej, mlad fant jaha na konju domov, šel je v dolino po cukar in sol in rozine, da bojo mati spekli pogačo za praznike, konj stopa enakomerno, glava mu v koraku prikimava, uho mu striže z vrhovi smrek, vse naokrog zasnežena polja in pod snegom počiva ozimina, prvič mu je oče pustil, da jo je sam posejal, in zdaj bo čakal na vigrad,

da bo videl, kako je vrgel seme, že s konjem zavijeta v les, domača hiša se mu za hip zakrije, a ko bo lesa konec, jo bo spet zagledal, ko da si neskončno želi, da bi jo spet zagledal, mati bojo stali na pragu in ga bojo čakali. »Kje si se mudil, že zdavnaj bi morala zamesiti pogačo.« bojo rekli, a lesa ni bilo več konec, zasnežene smreke so bile vse gostejše in vse širše, beli sneg se spreminja v črnega, in lesa ni več konec, bolešno se premakne na stolu in se prime za nabreklo čelo, začuti znoj in kri, a lêsa ni več konec, zapre oči, nekje spet brlijo dolge, tanke sveče...

Znova je odprl oči, bilo mu je, da je okrog njega zdaj spet temneje, a je zaznaval premikanje gostov, dojel je njihove oblike, njihove gibe, ko da je njihova resničnost v sedmi razsežnosti, začel je spet razumevati njihove glasove, kje je tujec s stopnišča, ga je spreletelo. V temnem zakajenem kotu kegljišča, kamor se je bil zavlekel s Stenekovo, je zagledal moškega in žensko, ženska je stala s korakom stražarja pred kraljevsko palačo, se naslonila na steno in si z obema rokama pritiskala na trebuh glavo moškega, ki je pokleknil k njej in ji objemal kolena. Nič razburljivega ni več čutil v njenem objemanju, misel nanju se mu je premikala po brezmejnem zasneženem prostoru, nobene volje več, da bi še enkrat objel kolena Stenekovi, ženski, ki je prihajala vse do danes z daljnega severnega mesta, je pomislil, in je bil njen obraz ledeno mrzel in bel in nedosegljiv, zdaj je bila Stenekova kot druge ženske z Dobrij, ki jih je srečaval na domačih zabavah in na sobotnih plesih, zdaj je bila kot Albina, hotel ji je biti to, kar so bili svojim ženam Šuj in Šumnik in Golec in drugi, ker ni hotel biti izjemen moški, svoj, samosvoj, ker je v tem videl težave, ki bi mu jih prineslo življenje, učil se je sovražiti vsako izjemnost, obsojena je na samoto. Videl je, kako se je moški, ki je še zmerom klečal pred žensko, še močneje prižl k njej, zvijal se je v neučakanosti, morebiti sta Albina in Šumnik, je pomislil.

Začutil je noro žejo. Poskusil je vstati, noge so ga komaj ubogale, prekleti bondovci, pošteno so me zdelali, si je rekel, rad bi, da bi me bolele kosti, ki jih nimam več. Počasi se je pomikal ob mizah, kot slepec je tipal z nogo, da ne bi komu stopil na prste, moški je ležal vznak ob mizi, roke in noge je spustil od sebe in je brbljal: »Luč... luč... luč...« Potem se je sklonila k njemu debeluška z odpeto bluzo, visoko je dvignila kozarec in mu z dolgim curkom zlila vino v odprta usta ter se zahihitala: »Na, svinja, tu imaš luč...«

Utrl si je pot do bara. Na točilni mizi sta goreli razčejeni sveči. Natararica, ki je stala za mizo, je bila v senci, ki jo je metala sveča,

velika vse do stropa, z velikim in majhnim očesom je od tam gledala nanje. Ko je prijela za steklenico, se ji je spremenila v slona, ko je prijela za kozarec, se ji je spremenil v predpotopno žabo, lipa zelelnela je tam v domačem gaju... Našel je mesto med moškima, ki sta se trudna sklanjala na mizo. Komaj je priklical natakario in naročil pijače; ko pa je segla s kozarcem k njemu, je bila njena roka brez sence, krmežljava in sušično nebogljena. Šele zdaj je na svoji desni prepoznal inženirja Koroša iz železarne. S prsti obeh rok je držal kozarec in se poigral z njim, ko da se z njim pogovarja, je premikal ustnice, ne da bi zaslišal njegovo besedo. Nenadoma je opazil, da ga je začel posnemati, zdaj je še sam premikal kozarec s prsti, in ko da se z njim pogovarja. Kdaj pa kdaj je pogledal h Korošu, zazdelo se mu je, da mu je nekaj rekel, a je še zmerom gledal v svoj kozarec. Inženir je že, kar pomni, delal v železarni. Tri leta je partizanalil v koroških gorah, tu se je spoznal z rdečelasim dekletom, poročila sta se v zadnjem letu vojne. Rodila mu je zapored tri otroke. Velika ljubezen. Potem se je nenadoma ločil od nje, najstarejšemu fantu je bilo pet let.

Ne da bi se bila pogledala, je inženir Koroš nenadoma rekel, ko da samo nadaljuje svoj pogovor s kozarcem:

»Misliš, da bo jez zdržal...?«

»Ne bo zdržal,« je odgovoril Levak brez pomisleka, ko da tudi on samo nadaljuje pogovor.

»Ti si ga gradil, Levak...«

»Gradil sem ga... A ne sam... Pred mano so ga gradili še Šuj in Maček... in drugi... Počel sem, kar so počeli drugi... Hotel sem tako. Življenje je kratko, prehoditi ga je treba po najkrajši in najudobnejši poti, kakor koli že. Nisem več maral živeti v baraki. Nisem hotel več živeti brez avta... Prirejati sem hotel domače zabave... kot drugi... In sem hkrati upal, da bom dosegel vse tisto, kar so dosegli drugi, ki so živeli kot jaz...«

»In si dosegel?«

»Nisem —. Šele zdaj vem... Nocoj... Čeprav sem živel in se obnašal kot nekateri drugi v mestu, nisem znal iz vsega tega nekaj narediti, treba je znati nekaj narediti iz tistega, kar počenjaš, iz belega ali črnega... Nekaj narediti ali pa propasti.«

»Prekleti svet!«

»Oh, inženir, ne tako... Svet je čisto v redu, le ljudje smo še zmerom barabe...«

Nekdo je vrgel kozarec ob tla. Nihče se ni ozrl za njim. Ko da je razbil le senco kozarca.

»Vsa leta, odkar sem prišel v dolino, v mesto,« je spet spregovoril Levak, »sem počasi, previdno, premišljeno ubijal v sebi, kar sem prinesel s sabo iz svojega prejšnjega življenja in kar bi me lahko oviralo, kar bi me razlikovalo od Šuja, Mačka in drugih...«

»Ubijal si nekaj, kar ne bi smel ubiti...«

»Nocoj sem ubil zadnje... Nič več me ne veže na prejšnje življenje, niti drobne bilke ni več, na katero bi se še lahko ujel in se vrnil...«

Senca natararice je poplesovala po majhnih stenah bara, podoba dekleta z očmi velikega otroka in s prsmi cipe, z njimi so se poigravale sence gostov, ki so se prerivali okrog točilne mize. Po stropu bara so poskakovali plesalci, bum, bum, brum, godba, ko da se je razdivjala v slepoti. Sobotni ples se je šumno nadaljeval, le da je ob svečah v ljudeh rasla melanholija, in v pesmih, stropovi, ko da se v teži nižajo, se spreminjajo v gugalnico, ko da se že vsi gostje med sabo poznajo, postali so si domači, ko da so na hišni zabavi, drug drugemu nalivajo kozarce, drug drugemu se izpovedujejo.

»Kdo še živi svoje življenje?« je vprašal inženir Koroš, prsti so mu spustili kozarec ter mu prazni obviseli nad mizo.

* »Še se spominjam... Oče je prišel pome... V barako... Vem, bila je najtežja pot, ki jo je kdaj naredil v svojem življenju... Ni prišel samo zaradi kmetije. Prišel je tudi zaradi mene... Jaz pa sem si dopovedoval, da ni več povratka... A če se hočem obdržati v mestu, moram zajahati njegovo življenje...« In po premolku: »Oče pa se še ni vdal... Sam živi na našem domu, petinosemdeset let mu je že, a se še ne vda, čeprav nima več nikogar za delo in ga dušijo z davki in s papirji...«

Koroš je naglo izpil, natararica mu je znova napolnila kozarec. Potem je nadaljeval igro s prsti in s kozarcem, vendar so postajali njegovi prsti vse bolj nemirni, mehki, ko da se mu bo kozarec zdaj zdaj zmuznil iz njih in padel na mizo.

»Zdi se mi, da živimo mi, ki smo nocoj v tej kavarni, na prekleti barki, ki jo je povodenj odtrgala od zemlje, drugačno življenje od tistih, ki so zunaj, v mestnem naselju, za majhnimi okni sanjajo o sobotnem plesu, iz barak gledajo v razsvetljene lise nad mestom, in nismo tisti, ki so šli nocoj spat, a niso mogli zaspati, pa zdaj v strahu bedijo pri oknih in gledajo v dež, ne tisti, ki se zdajle tepejo z vodami na mostovih, na jezu v železarni,« je govoril Koroš.

»Nocoj bo povodenj odnesla vse, to prekleta kavarno, mostove, jez,« je mrmral Levak.

Senca natararice se je tihotno spustila do tal, pa se skrčila v naježen ženski čevlji.

»Včasih se vprašam, če se po vojni nisem ločil samo od žene, temveč tudi od revolucije.« je tiho rekel inženir Koroš.

»Ej, Koroš, kri se vsega navadi, v petnajstih letih se jo da navaditi... Bal sem se je, neumne revolucionarnosti, mislim, je samo še trofeja zgodovine... Z vsem sem se strinjal, kar so si izmislili v mestu, počel sem vse, kar so Šuj, Maček in Golec in drugi... Skušal sem se naučiti tudi njihove govorice, ene in druge...«

Koroš je naglo izpil, natararica mu je znova brez besed napolnila kozarec. Tudi Levak je izpil in nato še dejal: »A narediti bi moral konec koncev nekaj iz tega svojega življenja...«

Zdaj se je Koroš prvič obrnil k njemu, spogledala sta se. Bilo je, ko da ista sveča v različnih podobah odseva v njunih očeh, isti premiki plamena se v njunih očeh upogibajo vsak po svoje, robovi plamena se lomijo po svoje, ugašajo in se spet zasvetlikajo, Levak je začutil, tujec s stopnišča je nekje v bližini, Koroš se je pridušil: »Preklete, zdajle me ima, da bi se na novo oženil z revolucijo...«

Debel moški je zajel sapo in se pripravil, da bo upihnil svečo, natararica ga je zadnji trenutek zagledala, pograbila je svečo in mu jo odmaknila, pri tem pa je piš premika skoro pogasil plamen. Natararica ga je zavarovala z dlanjo, rumena svetloba ji je za hip bušnila v lice. Moški ob točilni mizi so se glasno zarežali. Potem je nekdo na ves glas zaklical:

»Meni nobena povodenj ne more do živega... Moja hiša stoji na bregu za mestom, močna je in trdna... Hahaha...«

Natararica je še zmerom držala svečo v rokah in jo je varovala z dlanjo. Ni se je upala postaviti nazaj na mizo, preplašeno je gledala v svoje goste, kje so tiste stezice, ki so včasih bile...

Levak je zagledal v kotu bara Albino. Obrnil se je k njej. Stala je sama, Šumnik se je dva koraka proč pogovarjal z znancem. Zdelo se mu je, da je upehana, utrujena, odsotna. Videl je, kako se je trudila, da bi stala zravnano, popravljala si je glavo, ki ji je lezla na ramena. Lasje so se ji lepili na lice. Spustil je kozarec in se ji približal. Kaj me ne pozna, je pomislil, ko se je zagledal vanjo. A se mu je nasmehnila, in potem je celo dvignila dolgo roko in mu jo položila na rame. Prijel jo je za prste. Zdaj, ko da se je predramila, bolj je odprla oči, bile so motne in utrujene, a ni umaknila roke z njegove rame, narahlo se je dotikal njenih prstov. Nenadoma si ni mogel zamisliti, da je petnajst let živel z njo, vsak dan, da je zjutraj šel od doma in se popoldne vračal, da je spal z njo, da jo je božal po prsih, po bedrih,

da mu je rodila dva otroka, vse njuno skupno življenje, ko da se je skrčilo v eno samo majhno lepljivo gmoto, v kateri je vse pomešano, vse enake vrednosti, ni bilo mogoče razpoznati, iz česa je zlepljena. »Albina,« je zašepetal.

Pogledala ga je, ustnice, ko da so se ji hotele premakniti, oči so se ji sprehajale ob dolgem, črnem potoku, bela riba teče pred njo.

»Me slišiš, Albina?«

Zazdelo se mu je, da mu je prikimala, se nasmehnila.

»Nocoj... Zdaj vem... Tepec...«

Znova mu je narahlo prikimala, vsaj zdelo se mu je, potem je dvignila roko z njegove rame in počasi drsela z njo navzgor proti njegovemu ušesu in ga prijela za uhelj, narahlo, otroško. Trenutek nato pa — ko da se je docela predramila, je široko odprla oči, plamen sveče jih je vse prekril, močno ga je sunila od sebe, da se je opotekel in zadenjski zadel v točilno mizo. Videl je, kako se je vrnil k njej Šumnik in jo miril, z roko se je lovila za vrat. Ponudil ji je kozarec, hlastno je pila.

Levak se je preril iz bara v vežo. Tam ga je ustavil Ogram, mojster, ki je delal pri njem. Razprl je roke, ga pijano objel in se zadril: »Za mano vesoljni potop...!«

Potisnil ga je od sebe, se prijel za steno in se počasi pomikal navzgor po stopnicah.

Na vrhu stopnišča je zagledal delavca v težkem dežnem plašču in z veliko kapuco na glavi. Stal je mirno, široko, in ga je čakal. Ko je Levak prišel do njega, je spregovoril:

»Jez se je podrl...«

Levak je za trenutek obstal na zadnji stopnici, ga pogledal in dejal: »Grem...«

Zdaj se je delavec v dežnem plašču obrnil in stopil po dolgem hodniku proti izhodu, Levak je krenil za njim. Na vsaki strani so gorele sveče, najbližja je še enkrat zagorela z visokim plamenom, nato pa ugasnila. Godba je igrala tiho koračnico, ljudje so kot oskubene kokoši stopicali na mestu, zrl so drug mimo drugega, ko da ju niso opazili, da gresta mimo, tri dni in pol ne gremo še domov, doma so stare babe, regljajo kakor žabe, delavec pred njim je že prišel do vhoda, tam se je ustavil in se je ozrl po dvorani. Kaj ima v rokah svečo, je pomislil.

Počakal ga je na ploščadi pred kavarno. Močan poševen dež je padal v vhodna vrata. Naselje je bilo v temi, le tu in tam je v oknu zabrlela plaha sveča, strehe hiš so se že raztopile. Veter je jahal široka zrela drevesa, v mestu se je oglasila gasilska sirena, koj nato se ji je

pridružila še sirena v železarni, zateglo kot aprilska mačka. Delavec je stal pred njim v dežju in ga je čakal.

Pognal se je k njemu, omotičen se je opotekel po stopnicah, ni tujca, nikjer ga ni, je pomislil, padel bi bil, da ga ni delavec ujel z rokami.

»Nimate strehe ali plašča?« je vprašal delavec.

Levak pa je preslišal njegovo vprašanje, stopil je mimo njega po dvorišču in se spustil na pot v mesto.

Kavarna je stala na vzpetini na robu novega stanovanjskega naselja. Pod hribom se je začel stari del mesta z železarno in reko. Pot v mesto se je strmo spuščala, opotekel se je in se ujel za ograjo. Za trenutek je počival, delavec je nemo stal za njim. Mesto, ko da je daleč pod njim, premetuje se v temni globini, le tu in tam se je zasvetlikala luč, hip nato jo je zadušil tovarniški dim, bilo mu je, da bi ob pogledu v globino bruhal, staro mesto, kako si globoko, je pomislil, kolikokrat sem prehodil tvoje ozke ulice, in pod bregom ob reki še zmerom stojijo barake, kjer sem začel svoje življenje v mestu, Albina je bila mlada in z igrivimi očmi, zdelo se mi je, da je verovala vame, a stopil sem v njeno vero na napačnem koncu, to je zdaj dognano, obrisal si je z roko moker obraz, dež mu je močil temno nedeljsko obleko, dež je najlepši na nedeljski obleki, ga je za hip spreletela drobna igrivost, a ko da ga še nekaj duši, ne more se domisliti, ozrl se je, delavec je stal za njegovim hrbtom, z veliko kapuco na glavi, v sam vrh dežja mu sega, je pomislil, in delavec je molčal.

»Kaj zijaš vame?!« je zakričal Levak, delavec pa je le nekoliko zožil obraz in ni odgovoril, ni se premaknil.

Levak si je z enim samim sunkom odvezal kravato in si odpel srajco pod vratom, to me je dušilo, je rekel z olajšanjem, odrinil se je od ograje in se zapodil navzdol po stezi. Z rokami je lovil ravnotežje. Ko da ga nasilna globina vleče vase. Ko da beži delavcu, ki hodi za njim. Znenada se mu je zazdelo, da ne sliši več korakov za sabo, a se ni upal ozreti. Pri prvi hiši se je pognal za vogal in se potuhnil. Po dolgi minuti tišine je zaslišal težke korake, to je on, je pomislil, še bolj se je privil k zidu, začutil je njegovo neskončno višino. Koraki so za trenutek utihnili, potem pa so se spet premaknili, delavec je šel mimo, dalje po ulici. Počakal je še trenutek, težko je dihal, premagoval je omotico, dlani je odprl k zidu, spreletela ga je njegova mrzlota, sam moram k jezu, je pomislil. Zdajci je pred sabo zagledal velikega volčjaka, neslišno se mu je približeval, ni lajal, le njegove oči so bile široko odprte in so se svetile, ko da gorita v njem zeleni sveči. Ni se upal ganiti, zasadil je nohte v omet, strah, začutil je nje-

govo črno oko globoko v sebi, bil je strah večera, ki ga je preživel, strah nebogljenosti in nesmisla, praznine... In gnul je v njem, da mu je odrevenelo telo, kaj bom padel, ne da bi se tega zavedel, je pomislil, ne da bi še premaknil mezinca na roki, pred psom človek nikoli ne sme teči, se je zdaj spomnil na nauk iz mladosti, pogledati mu je treba v oči in se narediti mrtvega, pes se mu je čisto približal in nepremično zrl vanj, ni premikal repa, Levak ni upognil pogleda, vsa volja, ki jo je premogel, se mu je zbrala v očeh, že je vedel, da zmaguje nad psom, a ko da ne čuti zmagoslavja, brez skrbi se zdaj lahko premaknem, si je dejal, prestopil se je, najprej za pol koraka, nato za daljšega, že je stopil bolj čvrsto; pes je gledal za njim, a se ni premaknil z mesta, oči so mu ugašale, padle so mu na razmočena tla.

Zdaj je hitel po ozki ulici starega mesta, brez odmeva so bili njegovi koraki, ulice so bile temne, po hišah, ko da ljudje ne spijo, čutil je njihovo premikanje, od postelje do ogledala, od ogledala do vrat, od vrat v ulico, tečejo v njeno dolžino, sirene so se spet oglasile, na koncu ulice je zagledal postavo z veliko kapuco, a se ni zaustavil, približal se mu je, bil je delavec, ki je prišel ponj. Nista spregovorila, Levak je krenil dalje po ulici, proti železarni, delavec ga je komaj dohajal, dež se je nagnil za njima.

Dvorišče železarne so osvetljevali žarometi gasilskih avtomobilov, ko da se je vse prepletlo med sabo, luči in gasilske lestve in avtomobili in stara tovarniška lokomotiva in veliki kosi železa in cevi in dež in ljudje, onkraj tovarniškega dvorišča je šumela reka, ljudje so se klicali. Levaku se je zazdelo, da v zmešnjavi tekajo nagi sem in tja.

Stopil je po dvorišču, žaromet mu je delal svetlo pot, poveljnik gasilcev je dobrodušno zaklical za njim v dež:

»Levak, ej!«

Levak ga je pogledal, glej, kaj ni to tujec s stopnišča, le nekoliko se je zredil, opasan je z dolgim, zakrivljenim smehlajem in je kot otroška gugalnica.

»Kovačnica je pod vodo...«

Približal se je jezu in nepremično obstal, ni čutil dežja, v razdrti strugi so se valovi premetavali kot spočiti sloni.

Od jezu so mu prišli naproti možje v dežnih plaščih, dež se je svetil na njih v svetlobi žarometov. Prepoznal jih je, z njimi sta bila direktor železarne in predsednik mestne skupščine.

»Lej ga Levaka!« je rekel direktor in mu položil roko na rame, pogledala sta se skozi dež. »Hudič jemlje, kar je njegovega...«

Obrnili so se v smer jeza. Slišali so, kako so spuščali v strugo težke kose železa, reka jim jih je sproti goltala.

Predsednik je prvi odmaknil oči, pogledal je Levaka in rekel: »Človek, saj si brez plašča, moker kot miš...« Nato ga je prijel pod roko in dodal: »Stopi z nami pod streho, da se malo odtečemo...«

Zavili so v upravno poslopje. Bilo je temno, mrtvo, ko da mu nekje v kletih buči voda. Nekdo je pritekel za njimi s svetilko. Levak je šele zdaj začutil svojo obleko, spačena mu je vlekla kožo s telesa. Roke so mu bile napoti.

Niso sedli. Obstali so okrog okna, ki se je odpiralo na dvorišče železarne. Pod oknom je poplesaval črn topol. Svetilko so postavili na mizo, njen plamen se je naglo umiril. Miren sem, je pomislil Levak.

Direktor je odprl omarico, poiskal steklenico in jim natočil žganja.

»Vodo je treba podušiti z ognjem,« je rekel.

Levak je začutil, kako ga greje. Bilo mu je, da je večer v kavarni za njim. Gledal je v dvorišče, v ljudi, ki so tekali na vse strani, bili so majhni in z drobnimi rokami, a njihove sence velike, in onkraj dvorišča ni neba, je pomislil.

»Spet bo veliko dela,« je rekel predsednik, ki je stal za njim. »Na novo bo treba zgraditi jez.«

»A mestno gradbeno podjetje je prav zdaj brez direktorja,« je rekel njegov namestnik.

»Nič hudega,« je rekel direktor železarne. »Našli bomo drugega... Povejte, ali ne bi bil Levak najboljši za to mesto?«

»Glej, tudi jaz sem že mislil nanj,« je rekel predsednik.

V šipe je butnil deževni veter. Žarometi na dvorišču so za hip ugasnili, nato pa zasvetili še z večjo močjo. Dobil bom mesto direktorja, je pomislil Levak. Zagledal je delavca v dežnem plašču in z veliko kapuco na glavi, počasi je prihajal čez dvorišče. Ko se je bližal, je postajal zmerom večji.